

Донецький національний університет імені Василя Стуса
Навчально-науковий інститут психології
Кафедра загальної та соціальної психології
СИЛАБУС
навчальної дисципліни «Юридична психологія»

Кількість кредитів ЄКТС	4 кредити ЄКТС
Період викладання	7 семестр
Рівень вищої освіти	Перший
Спеціальність	053 «Психологія»
Освітня програма	Психологія
Викладач	Соловей-Лагода Оксана Анатоліївна, к. психол. н., доцент, доцент кафедри
Профайл викладача(ів) курсу	
Доступ до матеріалів курсу	https://dnu.sharepoint.com/portals/phil/
Контактна інформація	o.solovei-lahoda@donnu.edu.ua

Анотація

Дисципліна «Юридична психологія» є базовою для бакалаврів психології, формує компетентності та результати навчання, які відповідають змісту та фокусу освітньої програми з орієнтацією на НРК. Курс розрахований на висвітлення актуальних проблем юридичної психології як галузі психологічної науки, а також на розв'язання конкретних практико орієнтованих завдань, які сприятимуть формуванню професійної компетентності майбутніх психологів. Мета вивчення навчальної дисципліни полягає у: засвоєнні здобувачами вищої освіти базових понять, методів, структури юридичної психології, розгляді особливостей різних видів юридичної діяльності, особливостей правової соціалізації та ресоціалізації засуджених.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні компетентності здобувачів вищої освіти:

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК 10. Здатність до публічного виступу, захисту і презентації власних досягнень

СК11. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

Програмні результати навчання:

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника

ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

ПР20. Розуміти закономірності функціонування різних соціальних груп, знати засоби впливу на них та модерації конфліктів

Організація та оцінювання навчання визначені «Порядком оцінювання знань здобувачів вищої освіти у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса» та «Положенням про організацію освітньої діяльності у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса». Форми поточних і підсумкових контролів: усні та письмові опитування, розв'язання тестів, рішення прикладних завдань, виконання творчих завдань (написання наукових тез, презентації тощо). Екзамен не є обов'язковою формою підсумкового

контролю через можливість здобувачів отримати 100 балів протягом семестру сумарно за всі види робіт, включаючи виконання індивідуального творчого завдання. Максимальна кількість балів за іспит або виконане індивідуальне творче завдання у вигляді написання наукової публікації – 40 балів.

Організація навчання за дисципліною відбувається в наступних форматах:

- 1) аудиторні заняття (лекції, практичні та лабораторні заняття);
- 2) самостійна робота здобувача вищої освіти

У якості технічних засобів комунікації використовується корпоративна пошта Outlook. У окремих випадках можуть використовуватися такі засоби комунікації, як Teams, Skype. Аудиторні заняття реалізуються відповідно до наступного календарного плану викладання дисципліни, конкретні дати відповідають розкладу занять і графіку навчального процесу:

Тиждень/ дата / години	Тема	Форма проведення заняття	Завдання, години (Зразок і вимоги розміщено на порталі факультету	Термін виконання (дата і час)	Мах кількість балів
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ (мах 8 балів)					
1-ий тиждень	Тема 1. Теоретико-методологічні основи юридичної психології	Лекція. Практичне заняття Лабораторне заняття	Вступний контроль. Завдання до теми 1. Виконання звіту з лабораторного заняття.	1-ий тиждень	5
2-ий тиждень	Тема 2. Соціально-психологічні основи юридичної діяльності	Лекція. Практичне заняття	Завдання до теми 2.	2-ий тиждень	3
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. ПСИХОЛОГІЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (мах 40 балів)					

3-й тиждень	Тема 3. Правова психологія. Психологічні аспекти правової поведінки	Лекція. Практичне заняття	Завдання до теми 3.	3-й тиждень	3
4-й тиждень	Тема 4. Психологія особистості злочинця	Лекція. Практичне заняття Лабораторне заняття	Завдання до теми 4. Виконання звіту з лабораторного заняття.	4-й тиждень	5
5-тий тиждень	Тема 5. Психологія злочинних груп та поведінки натовпу	Лекція Практичне заняття	Завдання до теми 5.	5-ий тиждень	3
6-тий тиждень	Тема 6. Психологія злочинності неповнолітніх	Лекція. Практичне заняття	Завдання до теми 6. Виконання звіту з лабораторного заняття.	6-ий тиждень	3
7-тий тиждень	Тема 7. Психологія потерпілого. Характеристики віктимної поведінки	Лекція Практичне заняття Лабораторне заняття	Завдання до теми 7. Виконання звіту з лабораторного заняття.	7-ий тиждень	5
8-тий тиждень	Тема 8. Психологія слідчої діяльності та окремих слідчих дій	Лекція Практичне заняття Лабораторне заняття	Завдання до теми 8.	8-ий тиждень	5
9-ий тиждень	Тема 9. Психологія процесуальної діяльності (судової, адвокатської, діяльності прокурора)	Лекція Практичне заняття	Завдання до теми 9. Виконання звіту з	9-ий тиждень	5

		Лабораторне заняття	лабораторного заняття.		
10-ий тиждень	Тема 10. Психологія цивільно-правового регулювання відносин	Лекція Практичне заняття Лабораторне заняття	Завдання до теми 10. Виконання звіту з лабораторного заняття.	10-ий тиждень	5
11-ий тиждень	Тема 11. Судово-психологічна експертиза	Лекція Практичне заняття	Завдання до теми 11.	11-ий тиждень	3
12-ий тиждень	Тема 12. Пенітенціарна психологія.	Лекція Практичне заняття	Завдання до теми 12.	12-ий тиждень	3
13-й тиждень	Модульна контрольна робота				12
Максимальна кількість балів за поточний контроль					60
	Екзамен (у вигляді здачі нормативу із практичних навичок)				40

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Дисципліна екзаменаційна

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за усіма видами навчальних робіт проводиться за поточним та підсумковим контролем. Поточний контроль знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни проводиться в усній та письмовій формі. Контроль самостійної роботи проводиться шляхом перевірки виконаних завдань. Усі контрольні заходи включено до 100-бальної шкали оцінювання. Оцінювання знань здобувачів вищої освіти здійснюється за 100-бальною шкалою, де 60 балів відводиться на оцінку усних відповідей, тестування, презентації, виконання самостійної, індивідуальної роботи та модульної контрольної роботи і 40 балів – на оцінювання відповідей на екзамені або на виконання індивідуального завдання (у вигляді написання наукової публікації та індивідуального творчого завдання). На практичних заняттях здобувачі вищої освіти за усну відповідь або письмову відповідь (тестування) максимально можуть отримати 3 бали. При цьому, вони здійснюють огляд літератури за ключовими поняттями теми, оформляють відповіді на питання практичного заняття у вигляді стислого конспекту основних понять, розглядають практичні випадки, дискутують з приводу психологічних особливостей видів юридичної діяльності.

Загальна кількість балів за поточну роботу від 0 до 60 балів

Види робіт, що демонструють здобуті здобувачем вищої освіти результати навчання	Критерії оцінювання
Практичні заняття	Максимальний бал – 3 бали. Ієрархія отримання балів передбачає чотири рівні: Високий (3 бали): завдання виконано вірно, містить логічну послідовність дій, при рішенні застосовано методичний інструментарій (формули, алгоритм рішення), зроблено логічні висновки. Середній (2 бали): завдання виконано частково вірно, містить логічну послідовність дій, при рішенні частково застосовано методичний інструментарій (формули, алгоритм рішення), є висновки. Достатній (1 бал): завдання виконано із помилками, розрахунки є епізодичними, при рішенні не застосовано методичний інструментарій (формули, алгоритм рішення), висновки відсутні. Не достатній (0 балів): завдання виконано невірно, відсутній методичний інструментарій (формули, алгоритм рішення), сумнівні висновки.
Лабораторні	Максимальний бал – 2 бали.

заняття	Ієрархія отримання балів передбачає три рівні: Високий (2 бали): ситуацію проаналізовано вірно, аналіз містить логічну послідовність дій, застосовано методичний інструментарій (моделі, закони, теорії), зроблено логічні висновки. Середній (1 бал): ситуацію проаналізовано частково вірно, аналіз містить логічну послідовність дій, при рішенні частково застосовано методичний інструментарій (моделі, закони, теорії), є висновки. Низький (від 0 до 1 балу): ситуацію проаналізовано невірно, міркування є епізодичними, відсутній методичний інструментарій (моделі, закони, теорії), сумнівні висновки.
Модуль	Максимальна кількість балів – 10 балів 0,5 балів за кожну вірну відповідь (20 тестових завдань x 0,5 балів = 10 балів)

Приклади завдань:

Тестові завдання:

1. Яка з закономірностей не входить до предмету юридичної психології:

- А) Виникнення та формування психологічних властивостей особистості, що сприяють реалізації протиправних дій.
- Б) Динаміка психічних властивостей особистості при реалізації різноманітних функцій в карному судочинстві.
- В) Виникнення соціально-психологічних явищ в процесі взаємодій формальних груп у суспільстві.

2. Дайте вірний варіант основних складових частин юридичної психології:

- А) Судова психологія; кримінальна психологія; пенітенціарна психологія.
- Б) Кримінальна психологія; соціальна психологія; пенітенціарна психологія.
- В) Психологія неповнолітніх; судова психологія; кримінальна психологія.

3. Методами юридичної психології є:

- А) Методи фізичного впливу.
- Б) Методи судово-психіатричної експертизи.
- В) Методи судово-психологічної експертизи.

4. Правова психологія вивчає:

- А) Діяльність взагалі.
- Б) Діяльність, що пов'язана з системою правовідносин.
- В) Суспільно корисну діяльність.

5. Основні компоненти правосвідомості:

- А) Пізнавальний; оціночний; емоційний.
- Б) Оціночний; пізнавальний; афективний.
- В) Оціночний; емоційний; когнітивний.

Підсумковий контроль (0 - 40 балів)

Виконання індивідуального творчого завдання у вигляді написання наукових тез (від 0 балів до 40 балів) або усний іспит за дисципліною, який оцінюється також від 0 до 40 балів.

Здобувач вищої освіти, який набрав протягом семестру суму балів більшу за 60, має можливість:

- не складати іспит і отримати набрану кількість балів як підсумкову оцінку;
- складати іспит з метою підвищення свого рейтингу з певної навчальної дисципліни.

Здобувач вищої освіти, який набрав протягом семестру менше за 60 балів, зобов'язаний складати іспит.

На іспиті здобувачі готуються та відповідають за екзаменаційним білетом, який має два питання теоретичного характеру, третє завдання – тестові завдання. Перше та друге запитання (завдання) оцінюється у 15 балів за такими критеріями:

- «відмінно», повна відповідь (безпомилкове володіння практичними навичками), не менше 90% потрібної інформації (повне, безпомилкове розв'язування завдання) – 15-14 балів;
- «добре», достатньо повна відповідь (володіння практичними навичками з незначними погрішностями), не менше 75% потрібної інформації або незначні неточності (повне розв'язування завдання з незначними помилками) – 13-10 балів;
- «задовільно», неповна відповідь (виконання практичних навичок за допомогою/інструкцією викладача), не менше 50% потрібної інформації та деякі помилки (завдання виконане з певними недоліками) – 9-5 балів;
- «незадовільно», відповідь містить менше 50% потрібної інформації, грубі помилки, здобувач не орієнтується у загальних термінах (володіння практичними навичками з допущенням грубих помилок, які можуть принести шкоду постраждалому) – 4-1 бал.
- не відповідає умовам до «задовільно» – 0 балів.

Тестові завдання, які містить екзаменаційний білет оцінюється у 10 балів (по 1 балу за кожну вірну відповідь на 10 тестових завдань).

ОСНОВНІ ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ З ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ:

1. Поняття, предмет і завдання юридичної психології.
2. Історія розвитку та становлення юридичної психології як науки.
3. Система юридичної психології.
4. Зв'язок юридичної психології з іншими галузями наукового знання.
5. Методологічні принципи та методи юридичної психології.
6. Поняття юридичної діяльності.
7. Види юридичної діяльності та їх характеристика.
8. Психологічна структура юридичної діяльності.
9. Психологічні чинники юридичної діяльності.
10. Нормативна регуляція поведінки особистості.
11. Правомірна та протиправна поведінка: характеристика, особливості та психологічні основи.
12. Правова соціалізація та її механізми. Способи засвоєння норм права та правових цінностей.
13. Поняття правосвідомості. Структура та ознаки правосвідомості.
14. Психологічні умови дієвості правових норм.
15. Поняття особистості злочинця та детермінанти її формування.
16. Психологічні захисти злочинної особистості, мотивація злочинної поведінки.
17. Структура особистості злочинця. Створення психологічного портрету злочинця (профайлінг).
18. Типологія злочинців та їх психологічна характеристика.
19. Злочинна поведінка та механізми її формування.
20. Психологія вини та каяття.
21. Група як суб'єкт злочину. Психологічні особливості злочинної групи.
22. Конфлікти у злочинних групах.
23. Класифікація злочинних груп, їх психологічна характеристика.
24. Організована злочинність. Кримінально-психологічна характеристика організованої злочинності.
25. Психологічні особливості поведінки натовпу та заходи протидії протиправній поведінці громадян.
26. Психолого-педагогічні аспекти насильства в молодіжному середовищі.
27. Неповнолітня особа як суб'єкт скоєння злочинну.
28. Кримінально-психологічні характеристики злочинності неповнолітніх.
29. Кримінальна субкультура неповнолітніх.
30. Превентивні заходи щодо формування девіантної поведінки неповнолітніх та проблема психологічного впливу на неповнолітніх злочинців.

- 31.Поняття жертви злочину та її структура. Класифікація і типологія жертв злочинів.
- 32.Поведінка потерпілого від злочину та її характеристика
- 33.Поняття та ознаки віктимності. Рівні та види віктимності
- 34.Кримінологічне значення вивчення віктимності
- 35.Поняття та ознаки кримінологічної віктимізації. Кількісні та якісні характеристики кримінологічної віктимізації
- 36.Профілактика віктимності
- 37.Психологічні ознаки слідчої діяльності.
- 38.Психограма слідчого. Психологічні типи особи слідчого.
- 39.Психологія слідчих дій та основні засади їх проведення.
- 40.Психологія огляду місця події
- 41.Психологія обшуку і вилучення
- 42.Психологія впізнання
- 43.Відтворення обстановки і обставин події
- 44.Психологія перевірки свідчень на місці
- 45.Психологічні основи допиту
- 46.Психологія формування показань
- 47.Психологічні особливості допиту потерпілих,
- 48.Психологічні особливості допиту підозрюваного і обвинуваченого
- 49.Психологічні особливості допиту свідків
- 50.Психологія очної ставки.
- 51.Психологічні аспекти застосування психологічного впливу під час досудового розслідування.
- 52.Психологічні особливості слідчої діяльності.
- 53.Психологічні аспекти судового слідства.
- 54.Психологія судового допиту.
- 55.Психологія судових дебатів та судової промови
- 56.Психологічні особливості діяльності прокурора. Професіограма прокурора.
- 57.Психологія судової діяльності адвоката. Професіограма адвоката.
- 58.Психологічні аспекти цивільного процесу.
- 59.Психологія міжособистісної взаємодії у цивільному процесі
- 60.Основні психологічні питання цивільно-правового регулювання у сфері економіки.
- 61.Психологія діяльності судді у цивільному судочинстві.
- 62.Медіаційна процедура як механізм цивільно-правового регулювання. Поняття, стадії, особливості медіації в окремих випадках цивільно-правових відносин.
- 63.Загальна характеристика судово-психологічної експертизи.
- 64.Експертиза неповнолітніх (свідків, потерпілих, обвинувачених).
- 65.Експертиза особистих властивостей, основних мотивів поведінки, закріплених у життєдіяльності суб'єкта.

66. Експертиза особливих емоційних станів.
67. Особливості проведення комплексних психологічних експертиз.
68. Організаційні питання судово-психологічної експертизи.
69. Психологія засудженого.
70. Основні напрями ресоціалізації особистості засудженого та психологічні основи їх застосування.
71. Соціально-психологічна характеристика мікросередовища засуджених.
72. Психологія пенітенціарного працівника.
73. Психологічні фактори стосунків пенітенціарних працівників та засуджених.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Рекомендована література

Основні:

1. Кацавець Р. С. Юридична психологія. Навч. посіб. 3-тє вид., доповн. Київ: Алерта, 2023. 294 с.
2. Коновалова В. О. Юридична психологія : посіб. для підгот. до іспиту / В. О. Коновалова, В. Ю. Шепітько – Харків : Право, 2019. – 192 с.
3. Кравець Р. С. Кримінальна психологія : навч. посіб. Вид., 2-ге, допов. Київ: Алерта, 2017.- 152 с.
4. Кравець Р. С. Судова психологія : навч. посіб. Київ: Алерта, 2017. - 112 с.
5. Мухіна Г. В. Юридична психологія: навчально-методичний посібник. За ред. ред. В. М. Бесчастного. Київ: В.Д «Дакор», 2019. - 236 с.
6. Оксютів М.О. Юридична психологія: навчальний посібник [електронне видання] / М.О. Оксютів, В.В. Коширець, А.Б. Мудрик. Житомир, Житомирська політехніка, 2024. 161 с.
7. Шепітько В. Ю., Коновалова В. О. Юридична психологія. Підручник. 3-тє видання, перероблене і доповнене (Ювілейна серія «НЮУ 215 років»). Харків: Право, 2019. 288 с.
8. Юридична психологія: метод. рек. з навч. дисц. / Уклад.: І.С. Загурська. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2021. – 49 с.

Допоміжні:

1. Береза Н. В. Судова психологія як складова системи юридичної психології. Актуальні проблеми правознавства. 2016. Вип. 1. С. 162-165. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprpr_2016_1_34
2. Березенко В. В. Суспільна свідомість як предмет дослідження юридичної психології. Юридична психологія. 2019. № 1. С. 7-14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urpp_2019_1_3

3. Богучарова О. І. Психологічне портретування в юридичній практиці та перспективи практичної психології. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Психологічні науки. 2015. Вип. 2(2). С. 131-136. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2015_2\(2\)_27](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2015_2(2)_27)
4. Бурдіна Т. Юридичні та психологічні засади дослідження ефективності заходів дисциплінарного впливу, які викликані до неповнолітніх осіб, до методики занять волі. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2021. Вип. 72. С. 113-121. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_yu_2021_72_15
5. Власенко С. Б. Психологічна характеристика юридично релевантних емоційних станів. Юридична психологія. 2019. № 1. С. 24-31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urpp_2019_1_5
6. Жук Н. А. Комунікативна компетентність патрульних поліцейських як проблема юридичної психології. Юридична психологія. 2018. № 1. С. 66-75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urpp_2018_1_8
7. Зінсу О. І. Соціальні та юридично-психологічні аспекти домашнього насильства. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2020. № 1. С. 79-87. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknuvs_2020_1_10
8. Медведєв В. С. Особистість слідчого як проблема юридичної психології. Право і Безпека. 2019. № 1. С. 97-103. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2019_1_15
9. Тихомиров О. Д. Порівняльний вимір юридичної психології. Юридичний журнал Національної академії внутрішніх справ. 2017. № 1. С. 130-137. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aymvs_2017_1_14

Викладач

Оксана СОЛОВЕЙ-ЛАГОДА

Завідувач кафедри

Наталія КОРОЛЬОВА

Гарант освітньої програми

Наталія ШЕЛЬ

Керівник спеціальності

Вікторія ОВЕРЧУК